

*Баушук Н. П.,**старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ БОГ/GOTT В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ

Анотація. У статті досліджується концепт БОГ/GOTT в українській та німецькій мовних картинах світу, який відноситься до універсальних концептів, оскільки він входить до мовної картини будь якого народу, а тому є ключовим для розуміння духовних цінностей як цілої етноспільноти, так і окремої особистості. Порівняльний аналіз лексикографічних джерел порівнюваних мов показав, що поняття складова концепту є схожою в тому, що Бог є надприродною силою, яка створила світ і управляє ним та вчинками людей, Бог також виступає найвищим суддею та спасителем. При порівнянні синонімічних рядів лексеми Бог було встановлено, що кількість синонімічних номінацій лексеми Gott в німецькій мові набагато більша ніж в українській. Дослідження образного та ціннісного компонентів концепту проводились на основі паремій, які відіграють особливу роль у створенні мовної картини світу, пов'язані з практичним досвідом, з культурно-історичними традиціями народу, в них закладені моральні, етичні та естетичні ціннісні орієнтири, народна мудрість. Паремійна картина світу українців виявилась багатшою і різноманітнішою в порівнянні з німецькою, проте в обох мовах в повній мірі відображені основні уявлення про Бога. У пареміях обох лінгвокультур Бог постає в образі всемогутнього правителя, справедливого судді, творця світу, батька, помічника та господаря. Співставлення паремійних одиниць при дослідженні ціннісного компонента концепту показав, що більшість концептуальних смислів позитивно оцінюють Бога в обох культурах, проте не слід забувати про амбівалентну природу Бога, адже він, з одного боку, оберігає, застерігає і допомагає, а з іншого боку – карає. Порівнювані мовні картини засвідчують більшу прихильність Бога до бідних, працюючих людей, та тих, які докладають зусиль. Бог довго терпить, проте жорстко карає грішників, може навіть відняти розум у людини. До Бога звертаються, коли вітаються, бажають успіху або здоров'я, сподіваються на його милість та великодушність, адже він все знає і бачить. Нерідко в паремійних одиницях об'єктивується інформація про людську невдячність, адже люди пам'ятають про Бога, лише коли потрапляють у скрутне становище. Відмінності простежуються у відношенні до дурнів, в українців Бог з ними не спілкується, у німців – їм допомагає. В німецькій культурі Бог допомагає найсильнішим і карає зарозумілих, а в уявленнях українців Бог приходиться на допомогу сиротам.

Ключові слова: концепт, Бог, мовна картина світу, цінності, паремія.

Постановка проблеми. Антропоцентрична парадигма лінгвістичних досліджень сприяла вивченню людського фактору в мові і його ролі в формуванні картини світу. Людина у мовній картині виступає не лише носієм певної мови, вона

формує структуру і зміст цієї мовної картини світу крізь призму національної культури та історії, національного менталітету, свого досвіду пізнання світу, в той же час мовна картина впливає на мислення носіїв конкретної мови і культури. Існування мовної картини світу зумовлене гносеологічним чинником – процесом пізнання, яке є невід'ємною частиною сутності людини. В залежності від форм пізнання, усвідомлення та періодів історії людства розрізняють картини світу за змістом та структурою, а тому виокремлюють наукову, міфологічну та релігійну картину світу. Наукова картина світу оперує методологією для світорозуміння людини і є результатом пізнавальної діяльності людства. Міфологічна картина світу сформувалась на основі міфів, які виступали як спосіб узагальнення, систематизації стихійно-емпіричного, буденних знань у формі наочних образів. Міфологія була вищим рівнем первісної свідомості. У релігійній картині світу відображаються уявлення людини про всесвіт, про душу, про смерть. У повсякденному житті людина спирається на мовну картину світу, яка ґрунтується на системі значущих для етнонаціональної спільноти концептів. Система концептів утворює концептуальну картину світу, яка репрезентує риси специфічного людського способу світосприйняття і є набагато ширшою і багатшою за мовну картину світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження концептів в останні роки привертає увагу багатьох як українських, так і закордонних мовознавців. Серед робіт, які розглядають концепт як базове поняття в когнітивній лінгвістиці, особливої уваги заслуговують праці Р. Джакендоффа, М. Джонсона, Дж. Лакоффа, А. Вежбицької, Д. Лихачова, Ю. Степанова, Ю. Апресяна, О. Кубрякової, Є. Бартмінського, О. Селіванової, Н. Арутюнової, В. Карасика, С. Воркачова, В. Маслової, В. Жайворонок, В. Манакіна, В.Сімонок, А.М. Приходька. Незважаючи на велику кількість наукових розвідок визначення концепту все ще залишається дискусійним. О.О. Селіванова визначає концепт як інформаційну структуру свідомості, різнооб'єктну, певним чином організовану одиницю пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості у взаємодії з позасвідомим [1, с. 292]. З точки зору лінгвокультурології та міжкультурної комунікації, на думку В.М. Манакіна, концепти – «це особливі ментальні одиниці колективного знання, що містять специфічну етнокультурну інформацію, відображаючи світ національного світосприйняття предметів і понять, позначених мовою» [2, с. 72]. А.М. Приходько розглядає концепт, як багатовимірне ментальне утворення та наголошує на трикомпонентній структурі концепту: поняттєвий субстрат, перцептивно-образний адстрат

та ціннісно/ валоративний епістрат [3, с. 21-27]. Запропонували та теоретично обґрунтували трьохкомпонентну структуру концепту В.І. Карасик та С.Г. Воркачов, які виокремили поняттєвий, образний та ціннісний елементи концепту. Кожний концепт має ядро, яке репрезентує базове поняття, а також периферію, яка визначається за різними текстовими джерелами, як прецедентними, так і індивідуально-авторськими. До ядра концепту відносяться найбільш актуальні для носіїв мови асоціації, а до периферії – менш значущі. Традиційно виокремлюють два основних напрямки в дослідженні концепту, які умовно можна позначити як «від смислу до мови» і протилежний першому «від мови до смислу». Ці напрямки сприяють виявленню ментальної репрезентації та мовної об'єктивації концептів. В рамках досліджень «від мови до смислу» розглядаються окремі лексичні, фразеологічні одиниці концепту, який аналізується. Цей напрямок дозволяє визначити семантику ключового слова концепту, а отже і набір його семантичних ознак. Семантика фразеологічних одиниць більше залежить від екстралінгвістичних чинників у порівнянні з одиницями інших рівнів, а тому більшою мірою відображає національну свідомість народу. Незважаючи на велику кількість досліджень, проведених на основі нових методів, виділяють три основних способи об'єктивації концептів: за допомогою слів, фразеосполучень та синтаксичних структур. Другим способом репрезентації концептів є паремії, в яких в короткій та стислій формі виражаються деякі когнітивні стереотипи, які властиві національній концептосфері народу [4, с. 7-8].

Концепт БОГ відноситься до універсальних концептів, оскільки входить до мовної картини світу будь якого народу, тому його можна вважати ключовим для розуміння духовних цінностей як цілої етнокультурної спільноти, так і окремої особистості. Раніше досліджували поняття БОГ теологи, філософи, соціологи, психологи, педагоги, зокрема З. Фрейд, Е. Нойман, К.-Г. Юнг, П. Юркевич, в рамках антропоцентричного підходу до них долучились і лінгвісти, серед яких особливої уваги заслуговують монографія П.В. Мацьківа, яка присвячена аналізу концептосфери БОГ в українському мовному просторі у біблійній, фольклорній, лінгвістичній інтерпретації та з'ясуванню закономірностей у семіотичному та структурному моделюванню в синхронічному та діахронічному аспектах [5] та низка робіт Т.П. Вільчинської, яка досліджувала концепт «Бог у поетичній мові Г. Сковороди, у поемі Франка «Мойсей», у поетичному тезаурузі Богдана-Ігоря Антоновича, рівень синтагматичних відношень концепту БОГ у мовотворчості Тараса Шевченка, конотованість сакрального концепту «Бог» у мовній картині світу українців, національно-культурну специфіку концепту «Бог» в українських та російських пареміях. Особливості мовного вираження концепту БОГ у поетичному просторі Віктора Бойка вивчала О.Черненко. Концепту БОГ у стійких виразах та ідіомах англійської мови присвячена робота М.Бойчук. Предметом наукової розвідки Є. Морозова та Н. Уразасвої був лінгвокультурний зміст концепту GOTT в німецькій мовній картині світу. В. Калькова проаналізувала основні компоненти концепту БОГ в російській мовній картині світу. Ідеографічні групи концепту GOTT/GOD/БОГ стали об'єктом розгляду у праці Г. Сергієнко. Комплексний порівняльний аналіз фразеологічних одиниць, які репрезентують концепт БОГ на матеріалі англійської, російської, татарської та турецької мов, був здійснений Базаровою Л.В.

Мета статті – дослідити вербалізацію концепту БОГ/GOTT в українській та німецькій мовних картинах світу, розглянути його поняттєвий, образний та ціннісний компоненти, які репрезентуються в лексичних та паремійних одиницях співставлених мов, виокремити універсальні та культурно-специфічні риси, проаналізувати зібраний матеріал.

Виклад основного матеріалу. Концепт БОГ є складним та багаторівневим, оскільки містить декілька репрезентацій та може відображатися в номінаціях, запозичених з інших концептів. Великі можливості для розкриття змісту даного концепту, для виявлення специфіки його мовного вираження, для визначення місця концепту в мовній картині світу і свідомості нації надають лексикографічні джерела, до яких ми і звертаємося. На визначення поняття у Академічному тлумачному словнику української мови вплинуло атеїстичне минуле та час створення словника, і тому БОГ трактується у релігійних віруваннях як «уявна надприродна істота, що ніби створила світ і керує ним та вчинками людей»; у переносному значенні: «найбільший умілець у чомусь, наймогутніший володар чого-небудь» Універсальний словник-енциклопедія української мови наводить наступні тлумачення лексеми БОГ: «найдосконаліша духовна істота, що є Творцем, найвищим Суддею і Паном кожного створіння; головний об'єкт релігійного культу й кінцева мета людини; в монотеїстичних релігіях дуже акцентується особовий аспект Бога (у християнстві 3 особи у Святий Трійці); центральне поняття в теологічних міркуваннях і в деяких філософських системах; в політеїстичних релігіях пантеони богів з головним богом на чолі».

Німецький тлумачний словник Duden фіксує два основних значення GOTT: 1. «(im Monotheismus, besonders im Christentum) höchstes übernatürliches Wesen, das als Schöpfer Ursache allen Geschehens in der Natur ist, das Schicksal der Menschen lenkt, Richter über ihr sittliches Verhalten und ihr Heilbringer ist»; 2 (im Polytheismus) «kultisch verehrtes Wesen als personalgedachte Naturkraft, sittliche Macht». Цифровий словник німецької мови (DWDS) визначає поняття БОГ як «höchstes und verehrungswürdiges, außerhalb der realen Welt gedachtes Wesen in einer Religion, besonders der christlichen»

При співставленні словникових статей було виявлено схожість в тлумаченні слова «Бог» в тому, що це – Всемогутня надприродна істота, яка створила світ і управляє ним та вчинками людей, виступає Найвищим суддею та спасителем. Аналіз лексем, які об'єктивують концепт у мові, надає можливість виявити диференційні ознаки досліджуваного концепту при співставленні лексем, які відносяться до синонімічного ряду. Для дослідження оберемо синоніми, отримані шляхом вибірки із синонімічних словників аналізованих мов: Бог (рідко Біг) → Господь, Господь Бог, Пан Бог, Отець, Цар Небесний, Владика Небесний, Владика Неба і Землі, Цар Всесвітній, Творець, Творитель, Сотворитель, Світотворець, Спаситель, Всевишній, Вседержитель, Передвічний, Всеблагий, Боженко; Gott → der liebe Gott, Gott der Herr, Gottvater, Herr, Allwissender, Er, Schöpfer, Erlöser, Heilsbringer, Himmelsfürst, Gottmensch, Gottessohn, Erbarmender, Allerbarmer, Gottheit, Unsterblicher, Allmächtiger, Ernährer, (himmlischer) Vater, Allvater, Göttergestalt, Angebeteter, Götze, Adonai, Eloah. Аналіз синонімічних рядів показав, що в німецькій мові кількість синонімів до лексеми GOTT набагато більша, ніж до лексеми БОГ в українській мові. Більшість синонімів співпадають за значенням, проте є номіна-

ції, які представлені лише в одній з мов, як наприклад в українській: Передвічний, Владика Неба і Землі, Цар Всесвітній, Боженко. Така велика кількість лексичних номінацій концепту БОГ/GOTT в обох мовних картинах підтверджує його значущість в культурі як українського, так і німецького народів.

В образному вживанні Бог – «носіє найвищих людських ідеалів, довершеності, втілення ідеї людського щастя, справедливості» [6, с.66]. Вся лінгвокультурна інформація пов'язана з Богом як найвищою сутністю об'єктивується у фразеологічних одиницях та пареміях. Проаналізувавши паремії концепту БОГ, ми виявили наступні його образи: **творець світу**: *Am Anfang schuf Gott Himmel und Erde – На початку Бог створив Небо та землю; Aus Nichts hat Gott die Welt erschaffen – З нічого Бог створив світ*; **всемогутній правитель**: *Der Mensch denkt, Gott lenkt – Чоловік міркує, а Бог керує; Bei Gott ist kein Ding unmöglich – Для Бога нема нічого неможливого; Від Бога ніде не сховається; Усі ми під Богом ходимо; Над Богом нема нікого; Alles steht in Gottes Hand – Все в руках Бога; Menschen haben viele Pläne. Aber am Ende geschieht, was Gott beschlossen hat (досл.: У людей багато планів, але все трапляється, як Бог вирішить)*; **помічник**: *Dem fleißigen hilft Gott; Dem Arbeiter hilft der Gott; Старанному і Бог допомагає; Кому Бог допоможе, той все перемаже*; **господар** (більш представлений в українській мовній картині): *Gott hat mehr denn er je vergab – Більше Бог має, як роздає; Бог – старий господар, має більше, ніж роздасть*; **батько** (більше паремій в українській мові): *Бог – батько, государ – дядько; Бог – батько: як буде нас тримати, то й буде годувати; Бог – батько, цісар – дядько; Wie ein Vater seine Kinder liebt, so liebt Gott alle, die ihn ehren (досл.: Як батько любить своїх дітей, так Бог любить всіх, хто його шанує)*; **справедливий суддя**: *Rechter Richter, richte recht: Gott ist Richter, du bist Knecht (досл.: Справедливий суддя, суди справедливо: Бог – суддя, а ти – слуга); Arm oder reich, vor Gott sind alle gleich – Що убогий, що багатий, у Бога всі рівні; Всі є рівними перед Богом; Vor Gott gilt kein Ansehen der Person.*

Дослідження ціннісного компоненту концепту БОГ/GOTT проведемо також на основі паремій, які дають найбільш повне уявлення про концепт та відіграють особливу роль у створенні мовної картини світу, адже вони пов'язані з практичним досвідом, з культурно-історичними традиціями народу, в них закладені моральні, етичні та естетичні ціннісні орієнтири, народна мудрість. Бог завжди відіграв надзвичайну роль у житті людини, адже «іменем Бога клянуться і проклинають, застерігають і зупиняють, примиряють і вибачають, благословляють і дорікають, повчають з огляду на відповідальність перед майбутнім» [6, с. 66].

Бог часто виступає оберегом для людини в різних життєвих ситуаціях, як наприклад, при зустрічі з ворожо налаштованими людьми, небезпечними тваринами, при входженні в чужий простір або чуже соціальне середовище. Під час дослідження були виявлені паремії, в яких експлікується семантика застереження від чогось небажаного, неприємного, як наприклад: *Нехай мене Бог боронить; Не минай мене, Боже; Сохрани мене Господи, від лихої напасти, від панської користи, від людської ненависти.*

Українці помітно частіше звертаються до Бога з проханням про допомогу, прощення, апелюють до Божої справедливості. Відповідні паремії виконують при цьому фатичну функцію, тобто слугують засобом встановлення та підтримання соціальних контактів між Богом і людиною: *Дай Боже; Боже, дай добре,*

та недовго ждати; Пошли, Боже, з неба, чого нам треба; Господи помилуй – або дай що; Боже допоможи, тут положи [7]. Віра в Бога, його всемогутність і доброту вселяла в українців сподівання на милість Богу, на виконання їх найзаповітніших бажань: *Хто в Бога просить, тому Бог дає; Бог дасть долю і в чистім полі.* Сподіваються на допомогу Бога і представники німецького народу: *Dein Wort in Gottes Gehörgang.*

До Бога звертаються при вітанні один одного в Австрії та на півдні Німеччини: *«Grüß Gott»*, українці ж звертаються до Бога, коли хочуть побажати успіху або здоров'я: *Бог на поміч; Пошли їм, Боже, многа літ; Хай тобі Бог дає вік і щасливий, і добрий; Пошли, Боже, на сім світі панство, на тім світі вічне царство; Хай Бог дає здоров'я, чи застерегти від чогось небажаного: Не приведи Боже; Нехай Бог боронить; Не дай Боже.* Як бачимо з наведених прикладів, етнокультурна семантика, пов'язана з Богом, експлікується в антитестичних пареміях: *Дай Боже, Не дай Боже.* Деякі паремійні одиниці можуть бути полісемантичними, як наприклад: *«Хай Бог дає на здоров'я»* може виражати не лише побажання, а й вживатися як привітання [7, с. 87].

Протиставлення спостерігається також в українських паремійних одиницях, в яких об'єктивується уявлення людини про великодушного Бога, а з іншого боку Бог – це Той, хто карає: *Якби не Бог – хто б поміг; Кого Бог любить, того й карає; Бог покорить, Бог і простить; Каравиши, Бог та й змилюється* [7], інколи Бог карає людину нуждою, аби дати духові науку, адже саме у нужді людина більше думає про Бога. В німецькій лінгвокультурі Бог карає гріхи людини, а не її саму: *Gott straft nicht den Menschen, sondern die Sünde.* В обох культурах Бог може покарати людину, позбавивши її розуму: *Wenn strafen will die Gotteshand, so nimmt sie einem den Verstand – Кого Бог хоче покарати, то перше розум відійме.* Бог довго терпить гріхи людей, та все ж потім жорстко карає грішників: *Gott geduldet sich lange, aber straft auch bitter – Бог довго чекає, та тяжко карає.* Проте Господь великодушний і тому навіть великих грішників милує і прощає: *Gott ist größerer Verzeiher, als der Mensch Sünder ist.* Як в німецькій, так і в українській культурі Бог більш прихильний до бідних, працюючих та до тих, хто докладает зусиль: *Der Mühe gibt Gott Schaf' und Kühe; Dem fleißigen hilft der Gott; Es ist leichter, dass ein Kamel durch ein Nadelöhr gehe, denn dass ein Reicher ins Reich Gottes komme – Швидше верблюд пройде крізь вушко голки, ніж багатий потрапить в рай; Побий того Боже, в кого багачко грошей.* В уявленнях німців Бог допомагає найсильнішим і дурням: *Gott hilft dem Stärksten; Dem Dummen hilft der liebe Gott,* але карає зарозумілих: *Gott bestrafte den Hochmütigen,* а в українців Бог допомагає сиротам: *За сиротою сам Бог з калитою,* але не спілкується з дурнями: *Бог з дурнями не говорить,* бо вони не розуміють Божої правди.

У світогляді українців Бог вселяє страх і водночас винагороджує людей, його бояться і водночас довіряють, на нього сподіваються, що знаходить відображення в пареміях: *Де страх, там і Бог; За потерпіння дасть Бог спасіння; Швидкий сам добіжить, а смиренного Бог донесе; Сліпого Бог веде; На Бога надія. Ці паремії засвідчують амбівалентну природу Бога, який, з одного боку, виступає мірилом істинних цінностей, тому Бога потрібно прославляти, до нього потрібно молитися* [7, с. 87]: *Жить та Бога хвалить; Богу хвала, а вам (добрим людям) честь і слава, Багатий Бог милісто; З Богом підеш – до блага дійдеши; Хто Богу угодний, той і людям приємний; Що Бог не робить, то все на крапце,*

а з іншого боку – Бог нерівномірно розподіляє блага: *Бог нерівно ділить, жде щоб самі ділились; Бог не гуляє, а добро розділяє: в одного візьме, а другому дасть*. Як засвідчують паремії обох лінгвокультур, Божі якості можуть реалізовуватись через людські якості, адже Бог все знає та все бачить: *Gott sitzt hoch, aber er sieht weit; Gottes Auge schläft nicht; Бог усе бачить, та не скаже; Бог видить і знає, але нікому не скаже*. В українському світогляді людина протиставляє себе Богові, усвідомлюючи, що вона йому не рівня, що вона грішна: *Усе Божеє, тільки гріхи наші; Чоловік крутить, а Бог розкручує; Бог те знає, а не ми грішні* [6], у німецькому світогляді лише Богу дано прославляти, карати та судити людину: *Drei R gehören Gott allein: Rühmen, rächen, richten*, проте Бог милосливий, він не залишає людину: *Gott, der Herr, ist barmherzig. Er wird dich nicht verlassen und nicht vernichten*, лише він може прощати: *Fehlen ist menschlich, vergeben göttlich*.

У пареміях обох мов, але більше в українській культурі, наголошується на необхідності багато працювати, відповідати за свої вчинки, виважено підходити до всього, що трапляється в житті людини, а не лише покладатися на Бога: *На Бога надійся, а сам не дармує; Боже помози, а сам не лежи; Бога взивай, а руки прикладай; Богу молись, а до берега гребись; На Бога покладайся, а розуму тримайся; Богу молись, а сам стежись; Не все до Бога: треба й до розуму свого; Hilf dir selbst, so hilft dir Gott; Die Arbeit ist unser, das Gedeihen – Gottes*. Слід зазначити, що людина часто звертається до Бога, коли потрапляє у скрутне становище і забуває про нього, коли справи налагоджуються: *Хто – коли тривога, то до Бога, а по тривозі забуде о Бозі – горе тому; Як лихо, то до Бога, а як лихо минуло, то й Бога забуло; Як по тривозі, то й по Бозі; Wenn die Not am größten, ist Gottes Hilfe am nächsten*.

Висновки. Універсальний концепт БОГ/GOTT відіграє важливу роль у релігійній та мовній картині як українського, так і німецького народу, адже Бог є верховною сутністю, яка наділена абсолютною досконалістю, всемогутністю, яка створила світ і керує ним та є головним об'єктом віри і поклоніння. Саме тому вагомим чинником розвитку лексичної системи в усі часи були релігійні образи та символи. Більшість концептуальних смислів позитивно оцінюють Бога в обох лінгвокультурах, проте кількість паремій, які вербалізують концепт, повною мірою відображають уявлення про Бога та етнокультурну специфіку, більша в українській мові, а кількість синонімів до лексеми БОГ – в німецькій. Проведений аналіз паремій продемонстрував амбіваленту природу Бога, який, з одного боку, оберігає і допомагає, а з іншого боку – карає. Перспективним було б дослідити зміни у вербалізації концепту.

Література:

1. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2010. 844 с.
2. Манакин В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
3. Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск: Белая Е. А., 2013. 307 с.
4. Базарова Л.В. Концепт «Бог» во фразеологических единицах английского, русского, татарского и турецкого языков. Казань: Изд-во Казан.ун-та, 2016. 152 с.

5. Мацьків П.В. Концептосфера БОГ в українській мовній картині картині світу: біблійний, фольклорний, словниково-діахронний дискурс. Монографія. Київ-Дрогобич: Коло, 2007. 332 с.
6. Колоїз Ж.В., Малюга Н.М., Шарманова Н.М. Українська пареміологія: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / за ред. Ж.В. Колоїз. Кривий Ріг: КП ДВНЗ «КНУ», 2014. 349 с.
7. Вільчинька Т. Фразеологічні одиниці української мови з теонімічним компонентом як маркер національно-мовної картини світу українців. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. 2020. Вип. 2 (44). С. 84–89

Bashuk N. Verbalization of the concept БОГ/GOTT in Ukrainian and German linguistic pictures of the world

Summary. The article studies the concept of GOD/GOTT in the Ukrainian and German linguistic pictures of the world. This notion refers to the universal concepts, being an inseparable part of the linguistic picture of any nation, and, therefore, the key to understanding the spiritual values of both the ethnic community and an individual. Comparative analysis of the lexicographic sources of the languages in question showed that the conceptual component of the idea is similar in terms of the fact that the God is a supernatural force that created the world, governs it and human actions; the God is the supreme judge and savior. Through comparing the synonymic sets of the lexeme God, it was found out that the number of synonymous nominations of the lexeme Gott in German is much greater than in Ukrainian. Studies of figurative and value components of the concept were conducted on the basis of paremia, which play a specific role in creating a linguistic picture of the world, related to practical experience, cultural and historical traditions of people, they contain moral, ethical, aesthetic values and wisdom of the nation. The paremic picture of the world of the Ukrainians turned out to be richer and more diverse than the German one, but in both languages the basic ideas about the God are completely realized. In paremia of both linguistic cultures, the God appears in the image of an almighty governor, a fair judge, creator of the world, father, helper and master. A comparison of paremic units in the study of the value component of the concept showed that most conceptual meanings positively evaluate the God in both cultures, but we should not forget the ambivalent nature of the God, because, on the one hand, he protects, warns and helps, but, on the other hand, he punishes. The comparison between the linguistic pictures show the God is more merciful to the poor, hard-working people, and to those who make efforts. God is patient for a long time, but severely punishes sinners, e.g. a person may be deprived of reason. We turn to the God when we greet, wish success or health, hope for his mercy and generosity, as he knows and sees everything. Paremic units often objectify information about people's ingratitude, because they only remember the God when they find themselves in a difficult situation. Differences can be traced in relation to fools, the Ukrainians think, the God does not communicate with them, but the Germans consider the God to help the foolish people. In the German culture God helps the strongest and punishes the arrogant, and in the minds of the Ukrainians, the God gives his help to orphans.

Key words: God, linguistic picture of the world, values, paremia.